

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства
Софійський університет «Св. Климент Охридський»
Історичний факультет
Кафедра етнології
Національна спілка краєзнавців України
Київська міська організація

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

*Збірник матеріалів Другої міжнародної
науково-практичної конференції*

Київ
Видавництво Ліра-К
2022

Затверджено Вченою радою історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Протокол № 10 від 21 березня 2022 р.

Редакційна колегія

Патриляк Іван, голова редколегії, декан історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор

Маркова Міра, співголова редколегії, декан історичного факультету Софійського університету «Св. Климент Охридський», доктор наук, доцент

Реєнт Олександр, співголова редколегії, заступник директора з наукової роботи Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, голова Національної спілки краєзнавців України

Капелюшний Валерій, завідувач кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор історичних наук, професор

Лієв Лія, завідувач кафедри етнології історичного факультету Софійського університету «Св. Климент Охридський», доктор наук, доцент

Гончаров Олександр, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, голова Київської міської організації Національної спілки краєзнавців України

Казьмирчук Марія, доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства, Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Конта Ростислав, доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Коцур Анатолій, доктор історичних наук, професор кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Пилипенко Віктор, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Терес Наталія, кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології та краєзнавства

Історико-культурний туризм: український та зарубіжний досвід. Збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11 лютого 2022 р.). / Редкол.: І. Патриляк (голова), М. Маркова, О. Реєнт, В. Капелюшний, І. Лієв, О. Гончаров, М. Казьмирчук, Р. Конта, А. Коцур, В. Пилипенко, Н. Терес. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022 .462 с.

ISBN 978-617-520-385-9

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, історичний факультет, кафедра етнології та краєзнавства, 2022

© Софійський університет «Св. Климент Охридський», історичний факультет, кафедра етнології, 2022

© Національна спілка краєзнавців України, Київська міська організація, 2022

Пленарне засідання

Томенко Микола

Історико-культурний туризм як складова державної гуманітарної політики та формування іміджу України у світі 10

Олюнина Ірина

Актуальні проблеми розвитку етнографічного туризму в Республіке Беларусь 17

Маньковська Руслана

Історико-культурний туризм в Україні – сучасні тренди та перспективи..... 23

Бобіна Олег

«Туристичні магніти» Миколаєва і Миколаївщини: промислова архітектура і технічні споруди..... 35

Орлова Тетяна

Новітні фактори світової економіки й австралійський туризм..... 40

Громова Наталія

Етнографічні аспекти гірського пішохідного туризму в українських Карпатах 49

СЕКЦІЯ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНОГО ТУРИЗМОЗНАВСТВА

Капелюшний Валерій, Чубата Марина

Висвітлення проблем розвитку історико-культурного туризму в новітніх публікаціях вітчизняних істориків та правознавців..... 59

Кузіна Наталія

Стратегія сталого розвитку як основа функціонування туристичної галузі України 66

Вакулишин Сергій

Проблема картографічного забезпечення екскурсійно-туристичної діяльності 71

Чекаленко Людмила

До питання методики і практики туризмознавства 74

<i>Босенко Ростислав</i> Охорона історико-культурної спадщини в Норвегії на прикладі ставкірок	211
<i>Тверда Раїса</i> Скульптури вигаданих персонажів як вагомий елемент у розвитку культурного туризму Японії	216
<i>Зимовець Максим</i> Процес декомунізації через призму музеєфікації: досвід Угорщини	220
<i>Липявка Сергій</i> Сучасний досвід Сполучених Штатів Америки в галузі культурного туризму	223
<i>Смолій Михайло</i> Об'єкти колоніальної архітектури В'єтнаму. Історико-культурне значення і туристичний потенціал	228

СЕКЦІЯ 4**ЕТНОТУРИЗМ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

<i>Витанова Елена Христова</i> Інтеркультурална перспектива в дейността на етнографския и историческия музей (рефлексивни аспекти)	231
<i>Ігнатенко Ірина</i> «Оброчні» хрести як об'єкти пізнавального туризму в духовній культурі Полісся	238
<i>Родінова Наталія</i> Народознавчі аспекти педагогічної й просвітницької роботи Бориса Грінченка та їх популяризація в екскурсійно- туристичній справі	242
<i>Лагунова Ольга</i> Етнографічні нотатки Аг. Кримського під час подорожі до Лівану	245
<i>Симоненко Ірина</i> Об'єкти туристичного показу Середньої Наддніпрянщини другої половини ХХ ст.: перспективи використання у туризмі	249
<i>Плакида Валерій</i> Ферми Хельсінгланду – від сільського двору до світової спадщини ЮНЕСКО. Історико-культурне значення та туристичний потенціал етнографічної пам'ятки краю	256

<i>Дмитренко Алла</i> «Ягідний туризм» як інноваційна форма туристичної діяльності: український та зарубіжний досвід	262
<i>Шевчук Ірина</i> Гастрономічний туризм як складова історико-культурного: український досвід	272

СЕКЦІЯ 5**ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК
СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

<i>Смирнов Ігор</i> Місто Кам'янець-Подільський як дестинація історико- культурного туризму національного та світового значення	279
<i>Аксьонова Наталя</i> Використання історико-культурної спадщини Харкова в екскурсіях: реалії та перспективи	285
<i>Оліцький В'ячеслав</i> Церква Святого Миколая села Боброве Сумського району як потенційний об'єкт релігійного туризму Слобожанщини	293
<i>Михайліченко Микола</i> Красназавчो-туристичні ресурси Шосткінського району Сумської області	296
<i>Бех Микола</i> Культурні бренди міста Коростеня: сучасний та історичний погляд	301
<i>Голяченко Олександр, Голяченко Тетяна</i> Туристично-рекреаційний потенціал Новоборівської територіальної громади	306
<i>Ніколаєва Тетяна, Ільченко Дар'я</i> Історико-культурний спадок Потоцьких у туристичному ресурсі Правобережжя та Західної України	311
<i>Романько Ірина</i> Авіаційний музейний комплекс як об'єкт історико- культурного туризму	320
<i>Фесовець Олег</i> Історичні об'єкти залізниць України як перспективний напрям розвитку історико-культурного та індустріального туризму	328

Романько Ірина

Льотна академія Національного авіаційного університету

АВІАЦІЙНИЙ МУЗЕЙНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ОБ'ЄКТ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ

Історико-культурна спадщина Кіровоградської області включає цінні об'єкти, пов'язані з історичними подіями, життям видатних діячів культури, науки, мистецтва, театру, літератури. «Вдале географічне розташування Кіровоградської області, а саме знаходження на перетині важливих транспортних сполучень, що з'єднують різні регіони країни, а також сприятливі кліматичні умови поступово формують в області подальший розвиток туристично-рекреаційного комплексу», – зазначається в Обласній програмі розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022–2027 роки [1].

Єлисаветград – Єлисавет – Зінов'євськ – Кірово – Кіровоград – Кропивницький може пишатися своєю причетністю до авіаційної історії країни.

На території Льотної академії НАУ (далі – ЛА НАУ) створений та діє Музейний комплекс історії авіації, який складається з експозицій, що ілюструють розвиток авіації та історію навчального закладу. До комплексу входять: Музей авіації; Алея авіаційної слави; Сквер Івана Кожедуба; Сквер Аеронавігації; Галерея «Визначні авіатори Кіровоградщини – Герої Другої світової війни» [2, с. 186–188].

Музей авіації функціонує з 1971 року у спеціально обладнаному критому приміщенні. Профіль музею – історія навчального закладу, історія авіації (світової, радянської, української), космонавтики та історія авіації Кіровоградщини. Найбільш цікавим експонатом є кабіна літака Ан-24 (колишній тренажер), де бажаючі можуть оглянути справжні робочі місця членів льотної екіпажу. У залі експонуються: діюча модель гелікоптера, розробленого Михайлом Ломоносовим, моделі перших літаків, які на початку минулого століття здійснювали демонстраційні польоти в Єлисаветграді, десятки макетів військових та цивільних літаків різних років (розробки авіаційних КБ радянського періоду – Антонов, Туполєв, Яковлєв, Іллюшин, Сухой, Мікоян-Гуревич, Камов, Міль, Берієв), авіаційна атрибутика й різноманітні друковані, мальовані та фотодокументи.

У 2010–2011 роках створені майданчики просто неба, які увійшли до складу музейного комплексу: Алея авіаційної слави; Авіаційна техніка, розташована на льотному полі ЛА НАУ; Сквер Кожедуба; Сквер Аеронавігації.

Алея авіаційної слави – це виставковий простір, де розміщений історично-декоративний парково-музейний комплекс, що розкриває столітню історію авіації Кіровоградщини. Алею було закладено 8 вересня 2010 року – в день 100-річчя першого польоту в небі Єлисаветграда. Тут розташовані чотири повітряних судна – Ан-24 (турбогвинтовий пасажирський літак для ліній малої та середньої протяжності), Як-40 (пасажирський літак для місцевих авіаліній), Іл-28 (перший радянський реактивний фронтовий бомбардувальник, який був випусковим для курсантів Кіровоградського військового авіаційного училища льотчиків дальньої авіації; 60-го вищого авіаційного училища льотчиків ВПС), Міг-21 (радянський реактивний винищувач 1960-х – 1970-х років).

7 грудня 2015 року з нагоди Міжнародного дня цивільної авіації на Алеї авіаторів ЛА НАУ відбулось відкриття Інтерактивного музею-літака Ан-24. У салоні відреставрованого повітряного судна збережено все типове обладнання та розміщено спеціальний дисплей для перегляду тематичних відеофільмів. Зокрема, відвідувачі музею можуть споглядати відзняті з висоти пташиного польоту краєвиди міста Кропивницький та його околиць.

На алеї авіаторів також представлені: макети літаків; інформаційні стенди та пам'ятні знаки; декоративні композиції; панно з зображенням авіаційних Героїв; віньєтки випускників Кіровоградського льотної навчального закладу; об'єкти, що розповідають про повітряну техніку різних років, окремих авіаторів та колективи людей, закоханих у небо.

У 105-у річницю першого польоту в небі Єлисаветграда музей авіації поповнився новим експонатом – моделлю аероплана «Блеріо-ХІ», створеною ідентично реальному літаку, на якому у 1910 році авіатор Павло Кузнецов здійснив політ над містом.

На території аеродрому ЛА НАУ є окремий музей під відкритим небом, де розташовані літаки, що експлуатувалися в цивільній авіації та ВПС: Іл-76, Antonov An-2, Antonov An-24В, Antonov An-32В, Yakovlev Yak-18Т, L-410UVP Turbolet тощо. На території майданчика музею Українська Асоціація Дрон-рейсингу

у 2016 році вперше провела гоночні змагання квадрокоптерів, для цього була побудована траса з перешкодами.

Поряд з головним навчальним корпусом ЛА НАУ знаходиться постамент, на якому встановлений цивільний двомоторний турбогвинтовий літак L-410. Таку честь це повітряне судно чеського виробництва заслужило завдяки своїм найкращим льотним характеристикам. З 1989 року модель L-410 була випусковою для курсантів академії.

У Сквері Івана Кожедуба розташований пам'ятний знак, встановлений 8 червня 2010 року, у день 90-річчя І. М. Кожедуба. На меморіальній стелі напис: «На пам'ять про подвиги тричі Героя Радянського Союзу Івана Микитовича Кожедуба в кіровоградському небі та перебування його на Кіровоградщині». Поряд росте дерево – дуб, висаджений власноруч маршалом авіації Іваном Кожедубом у квітні 1985 року під час перебування у Кіровоградському вищому льотному училищі цивільної авіації (нині – ЛА НАУ).

У травні 2014 року в сквері урочисто відкрили меморіальну дошку, присвячену двічі Герою Радянського Союзу, льотчику-асу Другої світової війни, заслуженому льотчику-випробувачу СРСР, підполковнику авіації, національному герою кримськотатарського народу Амет-хану Султану.

Увагу відвідувачів музейного комплексу привертає пам'ятний знак «Шпаківня назавжди», присвячений усім випускникам навчального закладу. У сквері також розміщені стенди з інформацією про видатних авіаторів, діяльність яких пов'язана з Кіровоградщиною, про країни-партнери ЛА НАУ, про літаки, які є гордістю української авіаційної промисловості.

У Сквері Аеронавігації встановлено зразки аеронавігаційного обладнання, яке експлуатували на аеродромі «Кіровоград» у різні роки, а також символи аеронавігації – діаграми, які показують повторюваність вітрів різних напрямків у даній місцевості (роза вітрів).

Цей сквер – втілена ідея про перетворення території на новаторський інформаційно-культурний центр, присвячений всім випускникам аеронавігаційних спеціальностей. Під час відкриття Скверу Аеронавігації 25 жовтня 2013 року колектив Льотної академії встановив рекорд України «Найбільша роза вітрів, викладена аеронавігаційними вогниками». Тоді на накресленому 30-ти метровому символі було встановлено й запалено тисячу ліхтариків на сонячних елементах

живлення. Згодом ліхтарики були розподілені у сквері аби забезпечувати його екологічно чисте, автономне і безкоштовне для академії освітлення. В приміщенні тренажерного центру обслуговування повітряного руху працює експозиція авіаційної атрибутики.

В ЛА НАУ понад десять років діє Музейний комплекс історичного краєзнавства, складовою якого є галерея «Авіатори Кіровоградщини – Герої Другої світової війни». В академії питання героїзації осіб, які віддали життя за українську державу та вшануванню їх пам'яті приділяється особлива увага. На таких прикладах науково-педагогічний колектив виховує відважних, гордих, сміливих, вільних і щасливих громадян незалежної країни, заради квітучого майбуття якої тисячі патріотів віддали свої життя [3, с. 38].

Ще один об'єкт туристичної привабливості краю – авіаційні фестивалі. 17 серпня 2019 р. на аеродромі селища Федорівка (Кропивницький район Кіровоградської області) пройшов авіафестиваль за участю ТОВ «Льотна Школа «Форсаж»». Програма передбачала: політ групою (літаки: К-10; АТ-3; Теснаmp 2006Т; Як-52; Ра-23 Aztec); вищий пілотаж літаків Як-52; імітація повітряного бою часів Другої світової війни (літаки Як-52); демонстраційні стрибки з парашутом; ознайомчі польоти на літаках: К-10, АТ-3, Теснаmp 2006Т, Як-52, Ра-23 Aztec; змагання на швидкість літака з автомобілем; показові авіаційно-хімічні роботи; виставка та показові польоти авіамоделей. Авіафестиваль проходив за підтримки авіаційних видів спорту на Кіровоградщині. Нині село Федорівка відоме своїм аеродромом, де тренуються військові парашутисти-десантники, а також спортсмени-летуни і парашутисти Товариства сприяння обороні України (ТСОУ).

Знання не тільки на Кіровоградщині, а й за її межами авіафестиваль «Вись» у Малій Висці. На маловисківському аеродромі у липні 2016 року вперше відбувся авіафестиваль, який спільно провели ЛА НАУ та Маловисківська міська рада. Фестиваль започаткований задля розвитку та пропаганди досягнень авіації України. В рамках програми цього дійства відбулись показові виступи вищого пілотажу, стрибки парашутистів та демонстрація професійних навчальних вправ авіарятувальниками, виставка сільськогосподарської авіаційної техніки, робота авіатренажерів, польоти радіокерованих авіамоделей та експозиція літаків.

На аеродромі кілька тисяч гостей фестивалю могли зблизька роздивитися літаки НАПП-1 (український надлегкий багатоцільовий одномоторний літак), К-10 Swift (надлегкий літак українського виробництва), Як-18Т (радянський легкий навчально-тренувальний і пасажирський чотиримісний літак з багажником), Як-52 (радянський спортивно-тренувальний літак), Ан-2 (легкий транспортний літак, біплан), Cessna-172 (американський легкий літак), «Фермер-2» (спеціалізований літак для проведення авіаційно-хімічних робіт), побачити квадрокоптери у роботі, спостерігати за стрибками парашутистів, насолодитися фігурами вищого пілотажу.

Авіафестиваль пройшов на території міського аеродрому. У 1960-х роках це був навчальний центр Кіровоградської школи вищої льотної підготовки цивільної авіації, тут вперше злетіли в небо сотні майбутніх льотчиків із багатьох країн світу. Авіаційні фестивалі влаштовували і за радянських часів, звітуючи про досягнення авіації. Нині маловісківський аеродром переживає своє відродження – тут продовжують тренуватися курсанти ЛА НАУ.

Малу Виску недаремно обрали місцем проведення авіасвята, адже саме в родині Кудашевих (власників Маловісківських земель у XVIII столітті) народився майбутній піонер вітчизняного літакобудування, автор першого діючого літака в Російській імперії Олександр Кудашев. Літак «Кудашев-1» здійснив свій перший політ 1910 року на Сирецькому іподромі Києва. Під час другого авіафестивалю «Вись» у липні 2017 року гуртківці Дитячо-юнацького центру презентували його учасникам авіаційну модель, що відтворює форму та розміри літака «Кудашев-1».

У Малій Висці деякий час працював і Юрій Кондратюк (Шаргей) – вчений-винахідник, один із піонерів ракетної техніки та космічних польотів. Хоча в цьому містечку Юрій Кондратюк провів лише кілька років, та все ж місцеві жителі вважають його «своїм» і пишаються причетністю міста до біографії автора «Завоювання міжпланетних просторів». Крім того, Мала Виска стала батьківщиною для Івана Сухомлина – льотчика-випробувача, Героя Радянського Союзу, автора 42-х світових рекордів швидкості. У Малій Висці йому відкрито пам'ятник.

Маловісківська міська територіальна громада у 2021 році взяла участь у конкурсі «Наша громада». Загальний бюджет проекту становив 650 000 грн. Ці кошти передбачається витратити на втілен-

ня проекту «Туристичний кластер «Маєток Кудашевих»». У Малій Висці створювати бренд громади вирішили на іменах відомих у світі авіаконструктора Олександра Кудашева, вченого-винахідника Юрія Кондратюка, льотчика-випробувача Івана Сухомлина. Вже встановлено у натуральну величину модель літака «Кудашев-1» та експозиційні стенди біля будинку Кудашевих. У рамках проекту планується створити мультикультурний простір під відкритим небом з використанням елементів діджиталізації та віртуальної реальності. Популяризувати місцеву історію хочуть через віртуальне відтворення артефактів за допомогою 3D виміру на космічну та авіаційну тематику. Зокрема, створити локації віртуальної реальності об'єктів: будівлі маєтку в часи життя Кудашева, технічні засоби у тогочасному вигляді – літак Кудашева, літальний космічний апарат, літаки-винищувачі часів Другої світової війни, на яких воював Сухомлин.

Серед наших земляків – славетних авіаторів – Лев Макарович Мацієвич (1877–1910 рр.), який здійснив значний внесок у розвиток повітряного флоту, а також у теорію використання авіації військово-морськими силами. Разом з тим він був талановитим корабельним інженером, автором багатьох проектів кораблів, підводних човнів, протимінних заслонів тощо. Лев Макарович був першим з вітчизняних льотчиків, які віддали життя, підкорюючи «п'ятий океан».

Народився Л. Мацієвич у селі Олександрівка Чигиринського повіту Київської губернії (нині смт Олександрівка Кропивницького району Кіровоградської області). На малій Батьківщині Левка Мацієвича, в Олександрівці, встановлено перший в Україні пам'ятник цій видатній людині. Будинок, де народився Л. Мацієвич визнано пам'яткою архітектури і пам'яткою історії місцевого значення. 6 вересня 1997 року на фасаді було відкрито меморіальну дошку Левка Мацієвича, а у 2003 році створено кімнату-музей – філію Олександрівського районного краєзнавчого музею. Друга черга кімнати-музею розчинила двері для відвідувачів у 2010 році. У кімнаті-музеї Л.М. Мацієвича експонуються оригінали унікальних речей, документів, листів і фотографій, які належали піонеру авіації та його родичам, і які не знайти в жодному іншому музеї України. Також зберігаються речі побуту того періоду, макет літака «Фарман-4», на якому літав і загинув відомий авіатор.

У наш час популярність використання повітряного транспорту з туристичною метою зростає. Одним із цікавих напрямків такого

використання є повітряні екскурсії (авіа-екскурсії). Під повітряною екскурсією розуміється цілеспрямований процес пізнання людиною навколишнього світу, побудований на заздалегідь підібраних об'єктах, що проходить на літальному засобі під керівництвом фахівця – екскурсовода або у супроводі аудіогіда. Повітряні екскурсії, як правило, здійснюються на літальних апаратах малої авіації та мають оглядовий характер.

На території Кіровоградської області є необхідні інфраструктурні об'єкти (аеропорт, кілька аеродромів), працюють компанії, що надають послуги з проведення польотів на повітряній кулі та засобах малої авіації. Міжнародна акціонерна авіаційна компанія «УРГА» (Air Urga) базується в аеропорту «Кіровоград» і виконує польоти в пункти призначення за допомогою парку літаків, серед яких – Cessna-172R Skyhawk – літак, що чудово поєднує в собі якості повітряного таксі та навчальної парти.

В місті Кропивницький діє авіаційний спортивний клуб Товариства сприяння обороні України. Авіаклуб проводить ознайомлювальні польоти на спортивному учбово-тренувальному літаку Як-52. Що таке ознайомлювальний політ? Це кількахвилинна мандрівка в небо в парі з професійним пілотом-інструктором, який виконує фігури вищого пілотажу: переворот, штопор (падіння вниз по спіралі), бочку (бокові перевороти) й мертву петлю Нестерова (сальто в повітрі на 360 градусів). Крім того, пасажир має можливість спробувати себе в ролі пілота. Звісно, під пильним наглядом інструктора.

Цільовою аудиторією повітряних екскурсій можуть стати як внутрішні, так і в'їзні (іноземні гості, мешканці прилеглих населених пунктів) туристи та екскурсанти. Дані категорії подорожуючих осіб, у свою чергу, можуть бути представлені такими сегментами: любителі активного відпочинку та нестандартних подорожей; ділові люди: бізнес-партнери, підприємці, інвестори; інші категорії, наприклад, туристи/екскурсанти – «колекціонери» місць.

Крім туристичних фірм, розвиток даного напрямку туризму може бути цікавим інститутам влади області та міста. Причин тому кілька. По-перше, організація та проведення повітряних екскурсій на території області дозволить сформуванню додаткових туристських потоків, підвищити туристичну привабливість міста та регіону у зовнішньому та внутрішньому просторі. По-друге, реалізація

цього напрямку сприятиме розвитку туристської, авіаційної та іншої супутньої інфраструктури, посиленню процесу модернізації матеріально-технічної бази для здійснення польотів на літальних апаратах малої авіації та повітряних куль.

Таким чином, подальший розвиток історико-культурного туризму та його авіаційного сегменту на території міста Кропивницький та Кіровоградської області позитивно вплине на розвиток сфери в'їзного та внутрішнього туризму в регіоні.

Джерела та література

1. Обласна програма розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022–2027 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://oblrada.kr.ua>
2. Романько І. І. Історія авіації. Навчально-методичний посібник. Частина перша. Історія розвитку авіації на Кіровоградщині. Кропивницький: Видавництво ЛА НАУ, 2021. 284 с.
3. Романько І. І. Екскурсійно-краєзнавчий напрямок діяльності музейного комплексу Льотної академії Національного авіаційного університету. Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції: збірник наукових праць. Дніпро: Середняк Т. К., 2021. 506 с.